

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број II

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК

Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 18. марта 1901

Студије и критика на психофизички МОНИЗАМ.

Докторска дисертација Дра Бошка Петровића.

(Наставак.)

То су мисли које су изrekli ти филозофи, и према томе сав свет је жив. Свуда где видимо материју и где је етир распрострањен, свуда живи дух. Свака ствар има више душа — човек, животиње, биље, сви организми, свака ћелија, па чак и неорганизован камен, и у њему живи душа, и он је вечито жив, јер сваки атом имаде душу.

Ми морамо озбиљно размислити о овој науци пре него што би је одбацили као неосновану, коју су већ први грчки натур-филозофи изrekli па и познији физичари, а у наше доба ево на првом месту стоје зоолози, хемичари и астрономи, који ту веру у живу материју изражавају. Шта води те научењаке на ту хипотезу? По нашем мишљењу природни закони, и то они унутарњи и загонетни природни закони масе, коју ми при хемијском растварању и спајању опажамо као покретне снаге. Хекел види

као најважнију природну снагу у хемијском афинитету, биолози у оној снази, која ћелију изнутра гони на развијање и рапђење, а астроном у загонетној сили, која влада свима сунцима, планетама, кометама и осталим небесним телима, која се снага зове гравитацијом. Шта су те снаге, које свуд, читав космос оживљавају и читавим светом владају. Шта је пре свега она снага, која атом к атому привлачи, за тим она сила, која са таквом математском ексактношћу врши кретање силних сунаца, планета и других небеских тела, или мистична сила и брзина електрицитета, да у моменту свет облети. Па шта су најзад све оне безбројне снаге, које су вечито ту пред нами, но човек вазда забезекнут стоји пред њима, а те силе као вековна загонетка стоје пред њим равнодушно, вечито исте, и што човек више скида спољашњу љуску са њих, оне су све већма сакривене пред њим. И када природњак ни на који начин, ни анализом, ни сецир-ножем, ни експериментом не може да уђе у суштину тих сила, његов ум тим силама сам даје место и значај у васиоци. Упоредивши

све те појаве са душевним феноменом у човеку, који се у људској делатности показује такођер као снага, његов ум по извесном закону категорије чини аналогичан закључак и идентифицира природне снаге и психичку делатност. Природној сили, као идентичној психичкој делатности, даје име психичког појава и ту чини аналогичан закључак: природне снаге које се слично манифестују као психички појав, идентичне су овоме. За тим чини даљи закључак, да је сав материјални свет, почевши од неорганизованог атома до уметнички конструисаног живог створења, задахнут, да свуд жави слична душа, да се све то у историји развило из живог атома након процедуре, која је трајала преко 40 милиона година. И тако хилозоизам кулминира у теорији историјског развића. О овоме ћемо доцније говорити.

Као што видимо, то су све резултати логичне операције, не пак емпирије. То се све даде појмити, али се не мора оправдати моћи. Ми би према томе имали задаћу да испитамо, је ли метод, којим су хилозоисте дошли до ових резултата, добар.

Свако испитивање мора да пође из искуства добивених појединих случајева, из којих се постепено прави закључак на опште и онда се са тог опћег дедуцирају поједине истине. Задња тачка позитивног људског сазнања јесте, када се дедукција са искуством слаже.

Основно начело хилозоиста јесте идентифицирање природних сила са психичким појавом. Па је ли то истина, да су природне снаге оно исто што и психички појав, да је наклоност као психички појав исто оно, што хемијски афинитет? Да ли се то даде искуством или као логички неопходно нужно доказати?

Шта је мерило хилозоизма да нешто постоји? Када дубље загледамо у метод и начин, како хилозоисте праве своје закључке, видећемо, да они немају излазне тачке у спознавању света и према томе хилозоисте немају теорије сазнања, а без ове се не да стварати систем. Зато хилозоизам у себи спаја материјализам,

пантеизам, спиритуализам и екстремни рационализам са великом дозом поетске фантастике. То су разна излазишта, од којих се не може створити једноставан систем.

Да хилозоисте немају пре свега метода при истраживању, доказаћемо баш са основним начелом хилозоизма, са идентифицирањем природних снага са психичким појавом.

При испитивању психичког појава, људско сазнање мора да пође из свести човечије, јер о истинитости и каквоћи овог појава уверавамо се ми на његову извору, а то је свест људска. Када ми проматрамо психички појав као делатност наше свести и упоредимо га са делатношћу ван наше свести, са физикално-механичком делатношћу, онда ћемо лако увидети разлику између ове две врсте делатности. Као унутарњи феномен наше свести, психички појав јесте, као што га сви психолози дефинишу, делатност, која се врши у времену а не у простору, док се међутим све остале делатности, као што су физикалне, хемијске и друге врше у времену и простору.

Да би дефиницију психичког сасвим оградиле од приговора од стране материјалиста и хилозоиста, ми ћемо појам психичности мало раширити и дефиницију допунити. Разлика између психичког појава и физикално-механичких промена, које природне снаге покрећу, још боље се даде разумети, када посматрање почнемо са делатношћу природних сила и промена, које ове у материји проузрокују. Када посматрамо кретање услед хемијског растварања и спајања, нпр. растварања соли у води или дифузију течних и газовитих тела и услед тога претварање ових у хомогену масу и када у опште посматрамо сва физикално-механичка кретања, нами је јасно, да су све те делатности реакције на извесне физикално-механичке узроке. Сва та делатност врши се без икаквог самоопредељења и учина воље, већ сасвим по морању, дакле без својевољне активности — она се врши као што се обично каже — *механички*. То је обележје делатности природних

сила. Док се међу тим обележје психичког појава, нарочито на терциерном ступњу, као што је чин воље, мишљење, песничко стварање и у опште делатност уобразиље, баш на супрот механичкој и неспонтаној делатности природних сила, састоји у самоопредељењу, у својевољној активности, која се врши и без физикалних чињевица, сасвим из своје рођене иницијативе, спонтано, што ми обично кажемо — разумно.

Из овога нам постаје јасно, да хилозоизам само зато идентифицира ова два сасвим разна појава, што нема метода у епихолошком истраживању, које треба да пође са унутарњег опажања које сачињава фундаментални метод психологије.¹ Ни о природним силама не налазимо ми јасне дефиниције од стране хилозоиста, исто тако ни о осталим предметима света. Овде је њихов метод субјективно-својевољан. Дакле ни у познавању света ван свести човекове немају хилозоисте метода. Хилозоисте хоће да вањски свет сазнају без испитивања граница људског сазнања, и није чудо да су пали у погрешку средњовековних логичара, који су мислили, да се све истине даду из чисте логичке операције извести. Хилозоисте верују у апсолутну вредност аналогичког закључка; они верују, да се чистом логичком операцијом даде доказати, да свет пролази кроз разне еволуције од преко 40 милиона година и ако историјски материјал, кога ми имадемо, једва прелази 5000 година; они даље верују, да се на основу природних закона и биологије даде доказати, да је човек постао од мајмуна, а човечија душа да се развијала из „пластидул-душе“; (о којој ексактна наука данас ништа не зна), кроз многе ниже животиње, док се није преко човеко-мајмуна“, као што Хекел даје име највишој врсти мајмуна, развила човечија душа.

Ово веровање у способност људског ума, да овај може из скоро никаквих емпиричких дата да доказује незнање ствари, види се на сваком закључивању хилозоиста. По мишљењу хилозоиста,

биљно царство јесте стадиум у развићу душе из атома, у коме душевни живот даје очигледне доказе своје спонтаности, осетљивости и разумности.

Покидавши границе органске и не-органске природе, покидали су хилозоисте и границе распрострањености психичког живота. Биљно царство је очигледан доказ томе. У неким знацима и покретима биља, што га ово од себе даје, виде хилозоисте манифестацију разумне душе.² Таки су знаци рашћење биља из ћелије, оплођене помоћу клице (Keim), развијање, расплођавање и смрт биља као код човека. Спонтаност и разумност виде хилозоисте даље у томе; што биље окреће своје лишће према светлости; што своје корење пружа на ону страну, где има ране; што гдекоје биље свој цвет ноћу затвара а сунчајној или месечевој светлости га отвара. Овај појав је и немачки песник Хајне у својој песми: die Lotosblume опевао. Што се неко цвеће окреће према сунцу или што лотов цвет своју чашицу месецу отвара, то јесте један леп и поетичан појав, но у томе видети доказ, да биље има душу, као што изилази из Хајнеове песме и мишљења хилозоиста, која уме осећати као човечија, љубити и кокетирати са месецом, ту пре свега треба имати јаку фантазију, која може то умислити и још наивнији ум, који ће то веровати. И фантазија при стварању имаде, што но кажу, своју логику, али ова ипак не мора одговарати истини, као и многе логичне претпоставке, које са збиљом немају никакве везе. Овде код биља имадемо пред собом неспонтано реагирање организоване материје на извесне физикалне и хемијске учине. Да се ово кретање дешава сасвим неспонтано, доказује нам то, што чим одузмемо те спољашње услове, нестаје и те реакције, док код психичког појава то не стоји. То је доказ да у кретању биља нема никакве самоопредељења, већ да се то оснива на компликованијим хемијским процесима. Ми ћемо

² Darwin, Das Bewegungsvermögen der Pflanzen und Insectenfressenden Pflanzen.

Fechner, Nana, oder über das Seelenleben der Pflanzen.

¹ Jodl. Lehrbuch der Psychologie, стр. 9.

на овом месту позвати се на један врло разумљив пример из искуства, да још више расветлимо ово питање. Тај пример имадемо са мртвацем. Један човек, кога смо добро познавали, који је пре кратког времена давао израза својој вољи, који је својим телом управљао сам опредељујући кретањима, лежи пред нами непомичан а његово тело без самоопредељења. Међутим све ћелије његова организма и сви атоми, који су пре ту били, док је и воља живила у њему, још су сви ту. Сви закони материје и хемијски закон афинитета, који држе поједине молекуле и атоме мртвог тела у једној целини везане, и они су ту, но ипак се десила ужасна промена. Све природне силе и снаге материје су ту, који ће до краја да изврше сав процес хемијског растварања и претварања; закон одржања енергије и закон одржања материје, дакле то што Хекел зове закон супстанције, потпуно ће се извршити. Али ипак у свему том делању нема више оног кретања, које се зове својевољно кретање, нема оних манифестација, које ми зовемо осећајем, мишљењем, комбинацијом, нема својевољне активности, нема онога што ми зовемо психичким појавом. Све природне силе и снаге, које хилозоисте зову душом, све су ту, али то све није психички појав, чија смо основна својства за разлику од природних сила напред означили. Према томе физикално-хемијске делатности нису идентичне психичкој делатности, нити природне силе психичком појаву.

(Наставиће се)

О исповеди.*

— Егзортација Милана пл. Младеновића богосл. IV. год. —

Сутрашњим даном ступамо у св. четрдесетницу — велики ускршњи пост. Приближује се време, да пред свештеником разрачунамо са нашим савешћу, да је испитамо, да се исповедимо и покајемо за све греха своје, како би достојно примили св.

* Израђено по Буготу и Августину од Монтефестра а изговорено пред горњом гимназијом у недељу сиропусну (11. фебр.) 1901.

тело и крв Господа и Спаса Нашег Исуса Христа.

Жалостан је факат, који се мора констатовати, да се код нас Срба, а нарочито међу српском школском омладином исповед не врши онако, као што би требало. Данас се исповед сматра, тако рећи, као нека формалност а врши се готово никако — тек да се одбије од реда, испуни дужност, задовоље претпостављени. Да од такве непотпуне исповеди нема никакве користи, шта више штете да има, мислим да није од потребе доказивати. А да би вас побудио, да се за мало дана, приликом ваше исповеди, исповедите потпуно, искрено и истинито — а не тек обичаја ради — говорићу вам сад о деловању и божанским плодовима св. тајне исповеди — покајања.

Тајна исповеди спасава душе верних Хришћана из најдубљег понора и подиже их често до највећих висина. Она ствара Хришћанина, ствара свештеника. Исповеди и кајању се једино може благодарити, ако нам је живот свег и богоугодан а смрт лака — блажена. Да се боље упозна, и исповед и покајање да се чешће употребују врше, у породицама бивладао мир а из друштва би нестале разне опасности.

Зло, које душе упропашћује мути породичну срећу а самом друштву опасношћу прети. Зло је врло опасан елемент, који све уништава и руши. Љубав називава (I. Кор. VIII, 1.). — правда подиже народе (Посл. XIV, 34.) а зло је права противност свему томе. Зло руши, ломи и баца у беду и саме народе.

Друштво то увиђа и осећа, да су негови највећи непријатељи развијање зла и разурдавање страсти Зато се друштво и униће из све знаге, да зло, и ако се оно не може уклонити из света, јер то је немогуће, колико толико — по својим силама — обузда.

Тога ради је друштво и основало судство. Судија се налази сред људских страсти, а друштво му је поверило, да бди над њим и да га брани од разних страсти, које друштву уништењем прете. Па кад ми заиста уживамо мир и сигурност, коме другом дугујемо захвалност, ако не будном оку правде? Али ма колико, да је правда

немоћна и уважена, ипак је њено деловање ограничено! Она казни само спољашње чине наше, а наше унутарње чине, она није у стању да казни. Грешне мисли и појуде, које се увукоше у срце и очекују прву прилику да на зло наведу, она није у стању да казни, она је немоћна према њима, јер није у стању прозрети мисли и намере сваког појединца. Деловање правде чији су представници судије, простире се само на чине, који се спољашње манифестирају, у колико се они манифестираше према унутрашњим чинима — покретима душе наше — она је немоћна.

Зато је друштво и установило поред овог грађанског судства и друго једно: суд части, чије деловање је ширег обима. Суд части жигосе многе чине, који нису судији у власти. Суд части продире у дубине савести, открива у њој многа неваљалства и безобзирности, које земаљска правда није у стању да угуши и буди у кривцу осећај стида. Па ипак, поред свега тога колике ствари остају превиђене! Има у свету нитковлука, који се допушта, а да се титула поштена човека не мора изгубити; нитковлука, с погледом на Бога и душе, који се извлаче испред суда части. Суд части је пристрастан и немоћан.

Двоструко судство то, које светом влада, грађанско као и социјално, има битна недостатка: оно није у стању да човека рехабилитира. Ако га осудише, последице те осуде су стид и сумња. Онама, који су из људског друштва потиснути довикују: не надајте се! Шта друго постизавају они тиме да створе него непријатеље друштву — заверенике, који се надају, да ће се превратом реда, који постоји, обогатити и ценово задобити какво место у друштву.

Незнабожачко религиозно судство се исто тако немоћним показало. Оно је осећало, да је спољашњи притисак на зло без значаја и да се тежити мора за унутарњим поправљањем кривчевим. У ту сврху је установљена нека врста исповеди или признања греха, али се ипак не усуди да ово протегне на тајне грехе, зле мисли и појуде, које су извори свих преступа и срамних чина. Покајање се није ни тражило. С неколико капи воде, неким спољ-

ним обредима беше све свршено. Очишћење беше свршено, али не освећење; а завет поправљања није се тражио.

Каква је наша исповед према томе! Кад се ми исповедамо, ми се морамо исповедити и покајати не само ради наших јавних греха него и ради најскривенијих мисли и појуда. Без кајања и скрушености срца нема опроштења. У нашој исповеди се не плаче само него и каје. Ми се у исповеди обвезујемо, да ћемо се поправити, да ћемо опраштати, клонити се разних прилика за грешење — једном речи — чинимо све оно, што спречава наш пад. И заиста на племенитој и скромној души опазиће се последице тога делања.

И сами посматрачи, који се од вере удалише, признају то. „Најбољи облик владања“, пише Ренан, „био би онај, у ком би се завео суд исповедања.“ Волтер пише: „Исповед се може сматрати као најважније средство за умањивање тајних преступа. Исповед је изврена, да склони увређена срца на опроштај, а мале крадљивце (зашто не и велике?) на повратак онога, што су украли.“ „Колико се само у римокатоличкој цркви“, пише Русо у свом Емилу, „исповећу окаје и поправи!“ „Не ретко“, пише Хенгствберг, „изјављују протестанти, да узимају радије римокатоличку служинчад и то с тог разлога, што их, кад шта украду, њихов исповедник обвеже, да исто поврате.“ Протестантски проповедник Песталоци говори: „Недавно запитах једног свог угледног суседа, зашто се у његовом округу дешава тако мали број чедоморстава. Он ми одговори: „Зато имамо да благодаримо исповеди, чијом помоћу силази свештеник у најдубље дубине срца и онде уништује клице зла.“ Из истих разлога тврди Мармонтел у својим мемоарима „нема делотворнијег средстава, да се одржи код младежи чистоћа морала“. И на послетку можемо читати код Шатобријана (у делу му Геније Хришћанства I. део гл. VI.): „Ми не би били у стању да набројимо сва различита филозофска мишљења, која сматраху тајну исповеди и покајања, као најмоћније средство за укрћавање порока и као најсавршеније дело мудрости“.

Она снага св. тајне исповеди, да угушује зло, показује се још јасније у духовном и моралном подизању грешних душа. Узмимо за пример ког грешника. Онога дапа, када у скрушености својој клекне и рекне: „Згрешио сам, ја сам бедан“ и кад у покајничком расположењу добије опроштење греха, он се враћа опет у невино безгрешно стање. Његових преступа је, били они ма како грозни, нестало, као да их морски вали прогуташе. Један француски епископ прича, да је познавао једног човека, чији преступи беху грозни. И тај човек дође једном к њему и исповеди му скрушеним срцем своја грозна недела, молећи га за разрешење од истих. Њему беше, као што он сам прича, тако, да је сам хтео да клекне пред грешником, па да му ноге љуби. По улицама пружаху још прст за њим а његови познаници, који га познаваху, говораху за њега, да је звер и чудовиште. „Ја пак“, вели Буго „који бежах сведоком његовог препорођења, рекох сам у себи, да је он светитељ“.

Али ако иза првога обрта у души заостану слабости, што је неизбежно, тада опроштај силази опет у душу доле. Постепено се поправља темперамент, зле наклоности слабе а са здрављем се враћа и мир. Таке се душе, које, рањене злим, носе на себи тајне ожиљке, у извесном злу годинама огрезаше, све више и више истичу у врлини и често долазе до вишег степена савршенства од оних, који никад не згрешише.

Та снага препорођења није најсветлија тачка св. тајни исповеди, него она деловност, која искључиво у њој налази стана. У највише случајева су молитве, сузе и одлуке без икаква утецаја; ту је исповед од потребе.

Буго прича о једном младићу, који беше племенитих осећаја али огрезао у страстима. Он је чезнуо за чистоћом, али узалуд. Поред свих одлука, молитава, завета, и суза, он је све више и више у попор падао. Једина га је исповед спасла.

Један човек пак, који беше врло духовит и пун карактера, рекао је ово: „Довољно ми је само моје искуство, да се уверим о божанствености св тајне испо-

веди. Никад не могах очувати чистоћу поред свих одлука, али од кад вршим св. тајну исповеди могу без по муке да сачувам чистоћу“.

Ах, колико се само људи налази у таком положају! Зар један говори: „Ја се колебавам између порока и врлине, састављен сам из слабости и невоље, уздигао бих се добру, али ми не достају крила! Како су чисте, како племените моје жеље! Али ја немам снаге; моје ноге и руке као да су ланцима оковане; крила се моја без моћи леиршају. Ко ће ме узети и из тога кала и беде подићи и Богу однети?“ Ко, млада браћо? Милост и благодат Спаситеља нашег, која се у св. тајнама на сваког појединца, ко те тајне врши или прима, излева!

Али може ко у неверењу, недоумици и стрепњи упитати: Како да се исповедим? При исповеди сретамо двоје: Божанску власт свештеникову и скрушеност онога, који се исповеда. Шта вас спречава да будете скрушени па да исповедите грехе своје? Стидите ли се или се бојите свештеника, који вас познаје? Ви онда отидите ма куда, у најудаљенији манастир, свештенику, ког никад видели нисте; клекните пред њим и скрушеним срцем реците му: „Оче, згрешио сам!“ Ето, то вам је могуће, ту се немате чега бојати. Или мислите, да сте у гресима толико огрезли, да вам се не могу опростити? Исповедите се само и при свршетку ваше исповеди свештеник ће благословити и рећи: „Иди и немој више грешити“. Он ће вас благословити, а благослов, упамтите, ником шкодио није.

Али кад се исповедате, исповедите се и покајте се искрено и скушено и ви нећете сумњати. Скрушеност ваша ће вас просветлити; љуске с очију ваших ће спасити; оно, што вас заслепљава више је страх пред признањем, него ли сумња — недоумица. Као год што је узвикнуо не верни Тома, кад је опицао ране Господње, тако ћете и ви, исповедивши у скрушености грехе своје посреднику између Бога и људи, с пуном вером и одушевљењем узвикнути: „Господь мой и Богъ мой (Јов. XX, 28.)“

Но чему би се још више дивео, него и оном надиродном подизању душа, то је тајанствено деловање исповеди на обичан живот Хришћана. Дете се, тек што дође у године, да може разликовати, учи познавати само себе и то не са добре него са зле и жалосне стране. Оно учи да разликује племените душевне покрете, за које има крштењу да захвали, од онаких нагона, који потечу из наслебног прародитељског греха и који ће, ако се не сузбију проузроковати његов морални пад. Зар се један човек у свету хваста само својим врлинама и разборитошћу, а при исповеди му истиче свештеник, тај посредник између Бога и људи, његове грехе и слабости? Зар је један под свештениковим руководством открио клицу својим злим наклоностима? И тако не један долази још у својим младим годинама до самосазнања, које стари означаваху као највише добро, као излазну тачку свих врлина. „Познај самога себе“, та славна Сократова изрека требала би да је у свакој исповедаоници исписана, јер нигде се фактично не може у тој вештини боље научити, до ли у исповеди.

Али не ограничава се само на томе деловање исповеди. Пошто смо у исповеди зазнали и упознали своје грехе, ми учимо и како да исте искорењујемо. Исповед је против зла створила читаву ратну вештину, која се згодно духовном борбом зове.

У исповеди учимо, да има страсти, којима се морамо одупрети, и других, од којих се само бегством спасти можемо. Као у свакој борби што се мора део по део освајати и побеђивати, исто тако морамо и ми гледати у својој борби с гресима, да се ослободимо прво једног греха, па ма та борба наша годинама трајала. Тек кад један грех савладамо треба да почнемо с другим. Главно је, до пронађемо главни грех, који је тако рећи извор и корен свих осталих. Али да олакшамо себи тај посао, треба да пречистимо са својом савешћу — да је испитамо. То испитивање наше савести треба да је целокупно, ако хоћемо да приступимо св. тајни причести, а делимично, ако се ради о искорењивању овог или оног греха. Два заиста божанска

проналаска, о којима стари век ни појма имао није. (Свршиће се.)

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: Ст. С. Илић.

1. Крштење и миропомазање.

(Наставак.)

Само оглашење састојало се у објашњавању бере, почињући са најпростијим и лако разумљивим истинама, па прелазећи постепено на теже и најзвишеније догмате; при томе се особита пажња имала обраћати на узраст и душевни развитак оглашених, да не би како год деци дали за њих несварљиву и тешку душевну храну. Осим тога оглашени су учили најпотребније свакидање молитве, упућивани су били у правилама хришћанског живота, објашњавани су ем црквени обреди и свештенодејства, али просто и једноставно, без излишних ситница у објашњавању тајанствених свештенодејстава, смисао којих стари Оци не само да су сакривали од новообраћених, већ и од осталог хришћанског народа, да не би како свештене тајне послужиле на задовољење сујетнога љубопитства, а да се не би нарезали објашњавањем онога свима, што нико разумети не може (Вас. Вел. пр. 92.) Осим тога свети Оци су дозвољавали новообраћенима, да под руководством пастира црквених могу читати неке књиге Светога Писма, а такође и лакше разумљиве отачке и црквене списе.¹ Црквена правила за сваки случај наређују, да оглашене пре крштења испитају епископи или њихови повереници, да би се тако уверили колико су напредовали у познавању вере, колико су ојачали у побожном чувству и колико су успели у усвајању молитава и знању оних одговара, које при самом крштењу имају давати (Лаод. 45., VI. вас. 78). На послетку оглашени су дужни били свечано се одрећи свију својих пређашњих заблуда и свију оних мишљења, правила и обичаја, којих су се у незнабоштву и јудејству придржавали.² (VII. вас. 14). Гледе некојих особених случајева донесена су засебна правила, као: 1. Дозвољава се крстити болеснике, који услед крајње

¹ Св. Атан. Вел. прав. 3.

² В. Чинъ присоединенія къ Церкви отъ Юдеевъ или Сарадннъ (у Вел. Требнику).

изнемоглости не могу за себе одговарати при крштењу; ако други — по њиховој жељи — или под сопственом строгом одговорношћу, одговарају за њих, односно потврђују жељу њихову, да се желе крстити (Картаген, 54., Тимот. Алекс. 4); 2.) Оне који су бесни или од злог духа нападнути, као и луде не треба крстити, док не оздраве, али се у случају наступа смртне опасности, и у таком стању могу крстити. (Тим. алек. пр. 2).³

Пракса наше овопредене Цркве у погледу примања неверника, односно иноверника у заједницу црквену, ограничена је у неколико наредбом грађанских закона (ЛШ. зак. чл. од 1868.). Тек по тачном извршењу односних захтева грађанскога закона, православни свештеник може таквог неверника крстити, односно иноверника по прописаном образу у заједницу православне Цркве увести, али му за то ништа не пречи, шта више дужност му је, да дотичнога већ и претходно оглашеног сматра и у истинама наше свете вере ушуђује.

г.) *О воспријемницима — кумовима.*

Како при крштењу деце исто тако и при крштењу одраслих, неопходно морају бити присутни воспријемници, кумови. Установа ова заведена је и чува се у православној Цркви, још из првих времена Хришћанства. О воспријемницима, као неопходно потребним особама при крштењу говоре већ апостолске установе, св. Дионисије Ареопагит, Тертулијан и други најстарији црквени писци⁴. Воспријемници су заведени с тога, да 1.) буду сведоци и јемци за веру и завете оних одраслих који се крсте, и да на тај начин отклоне од њихова крштења сваку сумњу, подлогу обману и притворство. (VI. вас. 59., VII. вас. 14); 2.) да при крштењу деце, у место њих исповеда веру и даду потребне одговоре, а уједно да у напредак на себе приме бригу о њиховом духовном васпитању, односно утврђењу у вери и побожности; 3.) да одговарају при крштењу за оне, који услед болести, немоћи и слабоумља не могу сами за себе одговарати (Карт. 54). Занимљиво је, да су у првим вековима воспријемници били ђакони и

ђаконице, и то први мушкима а потоње женским. Ово је без сумње због тога било заведено, што су новокрштени у особама црквених служитеља могли имати најбоље и најпоузданије сведоке, јемце и наставнике у вери.

Доследно сврси ове установе, воспријемник, по црквеним правилима, мора бити православне вере, којему су познати основни чланови вере, и који ће сам будући свестан своје дужности, и хтети и умети васпитати у духу православне цркве оне, које је из купке крштења примио.⁵ Услед тога иноверци не могу бити воспријемници код православних. На ово су дужни назити свештеници. Такође на православном Хришћанину не приличи, да буде воспријемником код иновераца, изузев случаја, да се та деца у православну веру крсте.⁶ Малољетни, будући да не разумеју верске истине и св. тајне, не могу бити воспријемници.⁷ У сваком случају, црквени устав се задовољава са једним воспријемником односно воспријемницом при крштењу — као што је то у првобитној Цркви било, када су мушкима кумовали мушки, а женским женске, (у осталом не свагда и искључиво); нарочите строгости у овом погледу није било.⁸ У случају крајње нужде крштење се може обавити и без воспријемника, али родитељи ни у којем случају не могу бити воспријемници својој деци.⁹ Ово се објашњава оним особеним међусобним односом, у које ступају воспријемник и примљени из купке крштења, а који се *духовним сродством* назива.

д.) *О крсном или духовном сродству.*

По науци православне Цркве, примање крштенога из крсне купке има ту особену духовну снагу, да воспријемника (кума) доводи у сродство с оним, којег је он из крсне купке примио, (VI. вас. 53). Воспријемник према томе постаје духовним оцем онога, којег је крстио.

Историјско порекло овога сродства потиче отуда, што у првим вековима, када су крстили

⁵ Правосл. испов. део 1. пит. 103. — Књ. о дужн. свешт.

⁶ Номокон. 22. 153.

⁷ О дужн. свешт.

⁸ Constit. Apost. 3, 19., Требник гл. 5.

⁹ Требник *ibid.* Номоканон ст. 209.

³ О том говори и св. Киријан у ср. 76. ad Magnum. cf. Ап. Прав. 8. 32.

⁴ Const. Apost. 3. 16. — Дион. Ареоп. de eccl. hier. cap. 2. — Тертул. de bapt. c. 18.

децу незнабожаца или Јудеја, ову су морали оделити од њихових родитеља и предати их на васпитање и старање њиховим воспријемницима, који су им тим начином заступали природне родитеље; услед тога се и примање из крсне купке сматрало за усиновљење.

Са каноничког гледишта крштење је духовно рођење и ступање човека за члана Цркве, те духовне заједнице, у којој чланови нису везани једно за друго телесним и крвним везама, већ јединством благодати Христове, вером и тајнама; а како воспријемник посредује при том духовном рођењу човека и његову ступању у видљиву црквену заједницу, то и воспријемништво у Цркви Христовој, добива значење духовнога сродства. Ово сродство признавала је православна Црква још од првих времена, а већ у петом веку налазимо га сасвим призната и утврђена и од стране грчко-римске државе, шта више оно се сматра већ и за препону при ступању у брак.¹⁰ Васељенски шести (трулски) сабор излаже позитивно правило о духовном сродству, као већ опште-познатом и општепримљеном у свој Цркви хришћанској, и спомиње само нека места у којима се налазило нарушача овога сродства, путем брака (VI. 53). На име, Трулски сабор говори о духовном сродству између воспријемника и родитеља крштенога, — чему се већ само по себи претпоставља, да је одношај духовнога сродства између воспријемника и крштенога раван одношају оца према сину. У каснијим грчким законима (VIII.—X. века), као *прохиронима* и у *царским књигама* (*Захлукх*), утврђено сродство између воспријемника и деце оних које је он крстио, а такође су у исти одношај сродства стављена и природна деца воспријемника према духовној му деци, а ван тога воспријемник и друга деца истих родитеља, коју дотични воспријемник није крстио.¹¹ За тим је на местним грчким саборима (XI. и XII. в.) духовно сродство, сходно телесном, утврђено до седмога степена.¹² У осталом у опште је примљено, да се духовно сродство рачуна по правној силазној линији воспријемника и да се не простире на остале

споредне им сроднике.¹³ Поред свега тога, сродство ово пазило се и одржавало се у Цркви строго канонички само на првим и најближим степенима његовим као што се то види већ и из одредбе шестог васељенског сабора.¹⁴

Наша овопредеопа Црква у погледу духовнога сродства равна се по прописима кормче књиге, у којој су подробно изложени сви различни степени духовнога сродства, с особитим обзиром на склапање брака.¹⁵ Но и у овом погледу често се од стране епархијских архијереје, у могућим случајевима дају потребна разрешења.

Пракса руске Цркве у овом погледу све до половине прошлога столећа, управљала се такође прописима што се у кормчој књизи налазе. Но године 1752. одређено је било, да се не сматрају за духовне сроднике оне мушке и женске особе, које заједно примају крштенога из крсне купке. — Године 1810. у погледу духовнога сродства наређено је, да се ваља тачно придржавати правила шестог васељенског сабора (59) т.ј. да је духовно сродство у крвности између воспријемника, примљеног из крсне купке и родитеља овога последњег а да се на даље не протеже.

Међу осталим правилима старе Цркве, налазимо позитивну забрану, по којој муж и жена не могу заједно нити у једној и истој породици кумовати; у противном случају морали би се развести или их барем обложити дугом и строгом епитимијом. Забрана ова оснива се на томе, што би муж и жена у наведеним случајевима ступили у међусобно духовно сродство, а брак је забрањен између духовних сродника.¹⁶ Исто тако ако би отац кумовао свом рођеном детету, по правилима црквеним морао би се развести од своје жене, јер се у томе случају супружништво као и телесно сродство меша с духовним сродством и то у првим и најближим степенима.¹⁷ (Наставиће се)

13 Кормч. *ibid.* *Harmonopuli prochir.* 4, 6. *Blastar. ap. Leunclavium t. 1.* рад. 488. — Старе грчке канонисте сматрају, да постоји духовно сродство и између оних који имају заједничког воспријемника, ма припадали они разним породицама. *vid. ibid.* — Правила западне Цркве стављају у сродство и свећеника који свршава тајну крштења, с оних који се крсти и родитељима му.

14 Photii Nomoc. tit. 13. cap. 5. cf. *πρωτοδικον* 1801. ad cap. 59. *trull.*

15 Кормч. гл. 50.

16 Номокан. ст. 211.

17 Кормч. 2—2, гл. 50. Номок. 209.

10 Cod. Theod. lib. 6. tit. 4. cap. 26. de nupt.

11 Photii Nomoc. tit. 13. c. 5. *Prochir.* 7, 28. *Basilic. lib.* 28. tit. 5. cap. 10.

12 Balsam. ad can. 53. *trull.* Слав. кормч. гл. 50. *Mathei Blastaris synt.* tit. 13. c. 8.

Православље и боксери.

Петроградски „Свѣтъ“ износи нам интересантну и страшну слику гонења, које претрпеше православни Кинези приликом боксерског устанка прошле године. Уверени смо, да ће чланак тај заимати и уважене читаоце „Српскога Сиона“, те га за то и доносимо. Он гласи: За време последњег унутарњег преврата у Китају, тамошње православно Хришћанство проживело је мучне дане. Православна паства међу урођеницима, Кинезима, не беше велика. Православни мисионари, који у Китају врше благовесничке дужности, никада нису настојавали, да своју паству нагло и брзо умноже, али су за то сви једнодушно уверавали, да су Кинези веома наклоњени Хришћанству и да милост Божја није заборавила Кинезе. Старешина пекиншке православне мисије, архимандрит Инокентије, изнео је на јавност све што претрпеше православни Кинези за време минулих бурних дана. У писму том овако говори архимандрит Инокентије:

„Сваки, коме је познато стање, у коме се налази Православље у Китају, не ће осудити православне Кинезе и њихову бедну и заборављену општину. На против, на њу се могу применити речи Св. Писма о духу Христову, које веле: „Гле, слуга мој, кога сам изабрао; љубазни мој, који је по вољи душе моје: метнућу дух свој на њега, и суд незнабошцима јавиће. Не ће се свађати ни викати, нити ће чути ко по распутицама гласа његова.“ (Мат. 12. 18 — 19).

„Посред дубоке таме незнабоштва, слаба и остављена православна општина, не само да је сачувала веру Христову, него је за последњих дана искушења показала, да у својој средини има праве исповеднике вере Христове. 11 јуни 1900. године беше главни дан мученичке смрти православних Кинеза у Пекингу. У очи помешутога дана беху по свима улицама излепљене објаве, у којима се позиваху незнабошци, да потуку Хришћане и све оне који би их сакривали и штитили. Ноћу између 11. и 12. јуна појавише се боксери у свима предграђима Пекинга и са запаљеним буктињама улазише у хришћанске станове и почеше приморавати Хришћане, да се одреку вере у Христа. Бојећи се мука и смрти многи се одрекоше Православља и запалише тамјал пред незнабожачким идолима, Али многи храбро исповедаху Христа, не обзирући се на страшне муке, којима их подвргоше.

„Судба ових јадника беше ужасна. Неке

распорише, другима главе одсекосе, а станове им спалише. Боксери су и следећих дана тражили и убијали Хришћане. Многе, пошто су им домове уништили, одведосе изван града у своје идолопоклоничке храмове, где су их испитивали и за тим их спаљивали на гломачама. Многи православни Кинези, по сведоцима самих незнабожаца — очевитаца, претрпеше смрт са највећим самопрегорењем.

„Православни катихета, *Павао Ваљ*, рођени Кинез, умро је као прави мученик с молитвом на устима. *Ија Вењ* учитељица на мисијској школи, била је двапут мучена. Боксери су је први пут сву исекли, и тако пола живу земљом затрпали. Када је себи дошла почела се мицати и стењати; стражар (незнабожац) унесе је тада у своју колебу. Али после краткога времена боксери ју по ново ухватише и сасвим усмртише. У оба наведена случаја *Ија Вењ* слободно исповедаше Христа пред својим мучитељима. После те страшне и ужасне ноћи, мирни Кинези нађоше осмогодишњег дечка *Јована Ци* (сина убијенога православног свештеника); он беше унакажен: руке до пола одсечене, а на грудима имађаше небројено рана. Када га ти Кинези запиташе да ли му је тешко, он им с осмехом одговори, да није тешко страдати за Христа. Тог истог дечка мученика по ново ухватише боксери, и пошто му главу одрубисе, спалише га на гломачи...

„У православном сиротном дому пострада њих седамнаесторо, које престарелих удџица, које малолетне деце. Мисија и све зграде мисијске с целокупним имањем до основе су уништене, православно гробље је раскопано а мртвачке су кости избачене из гробова. У другим местима, као у Калгану, Дундиџану и Пејтаху-у спаљене су и до темеља су раскопане православне цркве и мисијске зграде.

„То су ето губици православне Цркве у Китају, а међу тим православна је општина најмање дала повода устанку боксерском. Не-човечно понашање Европљана, који с урођеницима поступаху као са својим робовима, и у њиховој рођеној земљи газисе им сва права, морало је раздражити Кинезе. Али православна општина није ништа крива у овом погледу; приликом свију пређашњих устанака, побуњеници је никада нису дирали. Само је овом приликом невинно пострадала, због незадовољства противу Русије, које су изазвале разне политичке околности.

„Стање православних у Китају и данас је јадно и жалосно, а међутим како је у Китају за Православље погодно земљиште! Китај може и мора бити православан. . Искрено и братеки поздравите све приложнике, и замолите побожне руске људе, да се моле Богу за Кинеску православну општину, која је на рубу пропасти, да Бог даде, да се у тој далекој и крвљу хришћанских мученика заливеној земљи, не затре добро семе, већ да се прошири и процвета наша света вера православна.“

Архимандрит Инокентије скупио је до сада седамдесет душа, који се спасоше од погибије. Надати се у осталом, да ће их се у будуће и више наћи.

У сваком случају слободно се можемо уздати, да ће се Православље у Китају раширити и процветати.“

Приопштио Ст. С. Илкић.

У Карловцима, 14. (27.) марта 1901.

У „Бранику“ од 8. марта о. г., у уводном чланку, пребацује се св. Патријарху и Саборском Одбору, да не мисле озбиљно са сазивом сабора, нити да им је стало до тога, да се сабор икада састане.

Но већ у истој чланку његов писац противуслови себи више пута и тим побија сам сумњу своју, а сувише још у идућем броју горњег листа скида сваку кривицу са св. Патријарха и баца исту на друге чиниоце. О томе, дакле нема даље говора, јер писац се сам разуберио.

Но остаје још једна тврдња истог писца, коју није опозвао и коју Саборски Одбор не може прећутати. А та је, да митрополиту-патријарху српском и Саборском Одбору годи данашње стање, јер онда да су они све и сва у нашој аутономији, они онда да „жаре и пале“ са народно-црквеним имањем.

Колико годи данашње стање Саборском Одбору — то је он показао целим својим досадашњим радом, а нарочито оним око реорганизације, војујући за слободу и самосталност цркве и аутономије у оквиру оних земаљских закона, који су најзнаменитије саставине данашњег устава угарског. А у колико су чланови Саборског Одбора све и сва у аутономији, и у колико се може у опште, а нарочито са црквеним имањем „жарити и палити“ у оквиру данашње,

из различитих рескрипата, уредаба, наредба и клаузула састојеће се организације, то јасно показују списници и остали списи Саборског Одбора, па и његови сабору поднесени извештаји.

Ко то све зна, тај ће врло добро знати и то, да је оно „жарити и палити“ проста подвала, дакле недостојно оружје за сваког ко хоће да је на моралној висини свога положаја. Зна то и писац поменутог чланка, а што се ипак тим оружјем служи, биће да га немилице гони струја, у коју је вољно и невољно упао.

Саборски Одбор врло добро познаје збиљу данашњих времена, свој тежак задатак и своје теретне дужности. Најглавнији задатак свој, да извојује самосталност аутономије, осујетила је саборска већина 1897. можда за навек, не за то што се не би, кад тад, оствестила заведена већина нашег народа, него просто за то што се згодне прилике ретко рађају. Саборском Одбору, дакле, не преостаје друго, до да савесно, врши своје законите редовне дужности. Ова служба врло је тешка, непријатна и спојена са великом одговорношћу. По томе сви чланови Саборског Одбора жељно изгледају на сабор, као на дан свога ослобођења. И за то, ради општега па и ради свога интереса, чине све и сва, да омогуће што скорије састанак сабора. Изаслани пододбор поднео је још у седници децембра месеца прошле године Саборском Одбору свој извештај, са предлозима, по ком би се поднели сабору извештаји о раду митрополијских власти, прорачуни, закључни рачуни и сви остали предмети, који ће се решити до сабора и спадају пред сабор. Предлози, који се тичу аутономне организације неће се овом приликом подносити сабору.

Саборски Одбор учинио је, дакле, све и сва, и то благовремено, што на основу закона чинити и што се од њега захтевати може. Што се хоће још више? То чланови Саборског Одбора не знају. Ал' то знају, да их не ће никаква вика ни сила навести на то, да скрену са једино правога пута закона, па да пођу оним трагом, којим је ишла већина посланика у минулој саборској перијоди. Ко не припадани једној странци, већ као прави родољуб непристрасно посматра шта се све ради у нас, тај види јасно, да обрање угледа, достојанства и авторитета српског патријарха, порицање најважнијих права Саборског Одбора, напуштање битних права цркве и српског народа у цркви, обилажење аутономних власти и утецање државној власти, а нарочито

онај вапај за пацификацијом, да су, ето, то прави узроци данашњем злу и разривеном стању нашем. Тиме се задају неизлечиве ране нашој цркви и нашем народу, а усиљеним јадиковањем и пренемагањем не треба више нико да се даје обмањивати.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Нарловачкој.

(Рођен дан Његове Светости). У прошли уторак 13 (26) марта, био је 72-ти рођен дан Његове Светости, преузвишеног господина патријарха нашег *Георгија Бранковића*, којом је приликом Његова Светост примила многе усрдне честитке. Како је тога дана Саборски Одбор био на окупу, чланови његови подастрли су своју честитку, а у име свију поздравно је Његову Светост високопреосвештени господин епископ пакрачки *Мирон*. Свима усрдним честиткама придружимо и своју: Да живи Његова Светост, патријарх српски *Георгије Бранковић!*

(Шестонедељни парастос Њ. В. краљу Милану.)

Као што смо већ јавили одржан је 10 (23) марта о. г. у манастиру Крушедолу шестонедељни парастос блаженоупокојеном Краљу Србије Милану I. Началствовао је Његова Светост, патријарх *Георгије* са високопреосвештеним епископима *Мироном*, *Михилом* и *Митрофаном* уз асистенцију: архимандрита *Илариона Руварца*, *Анатолија Јанковића* и *Димитрија Бранковића*, протопрезвитера *Јована Јеремића*, протојереја *Василија Николајевића*, прото-синђела др. *Георгија Летића*, *Илариона Зеремског* и *Георгија Видицког*, игумана *Сергија Попића*, управитеља манастира јеромонаха *Серафима Винчића*, пароха *Јована Чичулића*, јеромонаха *Арсенија Поштића*, администратора парохија *Георгија Недељковића* и *Григорија Јовића*, те протођакона *Августина Бошњакковића* и *Ђакон Пантелејмона*. Од родбине блаженоупокојеног узвишеног покојника парастосу је присуствовала пресветла госпођа генералица *Анастасија пл. Мајна* са својим ћеркама из Новог Сада, а осим верних из Крушедола и многи из околних места. На гроб Краља покојника долазе сваки дан изасланства из Србије, преносећи своје венце из саборне цркве Београдске.

(Саборски Одбор). Прошле недеље, од понедеоника до среде, Саборски Одбор је држао своје редовне седнице, под председништвом Његове Све-

тости, патријарха *Георгија*. Присутни су били од чланова: високопреосвештени господин епископ *Мирон*, г. г. архимандрит *Иларион Руварац*, протопрезвитер *Ђорђе Влаховић*, др. *Нека Максимовић* и *Миша пл. Роголић*.

(Освећење темеља епископске резиденције у Новом Саду). У прошли четвртак 15 (28) марта, у 1/2 12 сахати пре подне, обављено је свечано освећење темеља и полагање у темељ дотичне споменице у новој резиденцији православног српског епископа Бачког. Чину том благоисволела је присуствовати и Његова Светост преузвишени господин патријарх *Георгије* и чланови Саборског Одбора г. г. архимандрит *Иларион Руварац* и протопрезвитер *Ђорђе Влаховић*, те архимандрит *Крушедолски Анатолије Јанковић* и секретар др. *Лаза Секулић*. Чин освећења темеља извршио је високопреосвештени г. епископ бачки *Митрофан*.

(Избор пароха.) При избору пароха у *Нађфали* добио је кандидат свршени богослов *Јовановић 16*. а други кандидат свршени богослов *Стануловић 12* гласова.

(Добротвори српске школе). Јављају нам из Помаза, да тамошњи родољуби и веленоседници браћа *Петар Луца* и *Веселин Луца* подижу о свом трошку нову красну зграду за српску православну народну школу у Помазу. Зграда ће имати дворану за 80 ученика, те учитељски стан, а биће у порти тамошњој Нека је хвала и слава овом родољубивом делу врлих родољуба браће Луца. Угледали се на њи и други Срби веленоседници. О, да хоће, као што могу!

(Посета школа). Читамо у „Бранику“: Господин *Никола Ђ. Вукићевић*, заменик глав. школ. референта, враћајући се из Карловаца са седнице Школског Савета бавио се у понедељак 12. (25) марта о. г. у Н. Саду и посетио до подне српску православну вишу девојачку школу. Био је у сва четири разреда и хоспитирао је на науци вере, на српском и мађарском језику, на земљопису, физици и појању, и најавио је своје потпуно задовољство с оним што је видео; нарочито је похвалио лепо појање, које се овде негује, и повзао децу, да негују ту красну врлину и после у животу ради свога моралног и религиозног живота. Дао је поуке деци за живот и шта чине старији, ако мисле даље поћи у учитељску школу. — Наставници су га корпоративно испратили и пожелели му сретан пут и до скорашњег виђења. Одавде је отишао својој кући.

(Парастос директору *Стевану Лазићу*). Дана 10 (23) марта о. г. одржан је у св. саборној цркви

Карловачкој шестонедељни парастос упокојеном директору наше Карловачке Гимназије *Стевану Лазичу*. На парастосу је началествовао окр. протопреавитер г. *Јован Борога*, да тиме и као члан Школског Савета, ода пошту врломе покојнику као бившем члану истога Савета. Слава директору *Стевану Лазичу!*

(† *Ђура Гојковић*). Дана 10 (23) марта о г. преминуо је у Суботици тамошњи учитељ и управитељ школски *Ђура Гојковић* у 57 години свога живота, а у 38 години свога примерног учитељавања. Покојник је радио и на школској књижевности, а био је перовођа црквене општине Суботичке и више од 20 година перовођа тамошње добротворне Задруге Сркиња. Лака му земља и вечна успомена!

У Србији

(† *Јован Илијћ*). Бивши српски министар, државни саветник и професор, одлични песник књижевник и родољуб *Јован Илијћ* преминуо је 12 (25) марта о. г. у Београду.

У српској књижевности јавно се први пут 1843 г. четири пута издавао је он своје песме у засебним збиркама. Г. 1894 прославио је упокојени *Јован Илијћ* 50-годишњицу свога књижевнога рада. Поводом тим издала је Српска Књижевна Задруга у Београду у свеме III колу збирку покојникових најлепших песама. Нека је врломе покојнику лака земље и вечна успомена!

У Русији.

(Атентат на Побједоносчева). Пред прошле недеље извршио је неки Никола Лаговеки атентат на врховног прокурора Св. Синода Побједоносчева. Атентатор је испалио после поноћи два хитаца из револвера према писаћем столу, за којим је Побједоносчев радио, а један према вратаревој соби. Кад је хтео и четврти хитац да испали издало га је оружје. Хвала Богу, Побједоносчев је остао неповређен. Атентатора је полиција одмах ухватила. Истрагу води чувени у Русији судија Кузмин.

Разне белешке.

(Највећа православна парохија у Америци.) — У граду Алегени под Питсбургом постоји највећа православна парохија, којом сада управља вредни млади руски свештеник Јован Недајелински, добар проповедник и мисионер. Парохија броји 1950 душа, од којих су 1580 мушкарци, а само 370 женскиња. Важно је да су у тој парохији Срби из Аустрије у већини. На име, Срба аустријских има ту 603 душе,

Великоруса 158; Угроруса 476; Галичана 162; Арапа 150; Грка 29; 4 Пољакиње и по један Американац, Армљанин и Румун. Парохија та и ако је скупљена из тако разноврсних народности врло је сложна и напредна. Тако за пет година од како постоји та црква, парохијани су исплатили својом слабом зарадом, — која попречно износи долар* дневно — дуг у износу 5100 долара, који је био на тој цркви, купили су при цркви земљу с кућом за 1300 долара и при њој подигли 2 школе и 17 братстава из разних православних народности.

„Црк. Вѣст.“

(Колико се при канонизацији потроши). „Salzburger kathol. Kirchen Ztg.“ Доноси поводом недавног убрајања у број светих неке Кресченције Хес из Кауфбајрена, интересантне податке о томе, колико се потрошило на свечаност том приликом. Тако се издало 20.000 лира** за таксу у корист курије, 5.000 лира на украс цркве; 13.000 лира на издање слика уједно са животописом нове светиљке; 10.000 лира на слику светитељке поднесу папи. К томе треба додати знатније расходе на утврђење декрета, на музику, освећење, на неизбежне „дарове“ кардиналима и разним другим значним лицима, која учествоваху при свечаности. — У опште веле, да трошак приликом сваке обичне канонизације износи обично преко 80.000 лира.

Рад. Гр.

(Колико Енглези жртвују на црквене потребе). Ни један народ, па ни сами Руси нису тако дарожљиви на црквене потребе као Енглези. Какве огромне суме жртвују се у Енглеској за црквено-религиозне потребе може нам посведочити ма само последњи годишњи рачун „Друштва за раширење Јеванђеља по страним крајевима“ (за 1899. годину.). Годишњи доходак тога друштва износио је око 6 милиона круна, од којих је око 450.000 круна добивено тестаментом. 16-ог јула прошле г. друштво ступило је у 200-ту годину свога постанка. И у течају ове јубиларне године оно се пада да ће скупити 7—8 милиона круна. „Црк. Вѣст.“

(Српска црква у Сев. Америци посвећена Св. Сави). Као што јавља северо-американски лист „Свѣтъ“ саграђена је прошле године и 12-ог новембра освећена православна црква у граду Микеспорту (у Пенсилванији), — а посвећена је нашем просветитељу и учитељу св. Сави.

(Нови духовни лист у Бугарској.) У новије време примећује се неко оживљење у богословској

* Долар вреди око 4 К. 30 фил.

** Лира вреди око 80 фил.

литератури бугарске цркве. Састају се удружења људи образованих у сврху издавања религиозно-моралних књига и листова — како ради просвећења народа, тако и против иноверне пропаганде и невере. С том сврхом основан је и нов духовни лист „Христјанскій Другарь“. Уредник листа је јеромонах Борис професор богословског завода у Самокову и, судећи по саставу првога броја, може се надати, да ће нови лист кадар бити унети своју лепту у дело духовне просвете свога краја. Лист се издаје у гр. Самокову, а цена му је за иностранство 3 лева (= франка). Гр.

Нове књиге.

Књижевни радови изабраног скопљанског митрополита, архимандрита Фирмилијана *књига седма, Библијско пастирски део* Ср. Карловци, Срп. Ман. Штампарија 1901. Цена 2 дин. стр. 1—254. — Згодан избор предмета, који поучавају и називају изложених лаким схватљивим начином, занимаће не само богослове већ и шире читалачке кругове, којима се свима ова књига како унутрашњом садржином тако и спољашњом израдом препоручује, *накв добра сѣтъ*. — Књига је ова много већа него пета и шеста стога јој је врло незнатно повишена цена, спрам величине њезине, јер садржи пуних 16 табака.

Књижевни огласи

ЗБОРНИК, ТИПИК И РЕЧНИК приближује се штампањем своје крају.

Књига је ова препоручена од свих области православне цркве како у митрополији карловачкој тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Пошто је књига изашла много већа него што смо прорачунали, изићи ће за недељу касније.

Ова прилика ће добро доћи оним пријатељима црквене књижевности који се још нису пријавили. Стога *продужујемо рок претплате до Цвети* ове године.

П. Н. Господу, која су се пријавила, евентуално и повац послала, молимо да узму овај оглас на знање, а п. н. г. г., која се још пријавити желе, нека сва писма, наруџбенице или новце послати до Цвети на првоименованог.

Цена за претплатнике је: брошираној књизи 5 К у платну увезаној 6 К; кад рок претплате истече, дућанска ће се цена повисити: првој са 1 а другој са 1½ К.

У Ср. Карловцима 25. П. 1901.

Протојереј **Јован Живковић**
професор у богословији
Јован Живановић
професор у гимназији

21 1—3

Штованом Госп. **Лују Таушу** у Н. Саду.

Потписани у име руске црквене општине Новосадске овим изјављујемо, да смо са „Литијама, кандилама, полијелејима, одеждом, пјатохљебницом, и другим код Вас нарученим црквеним утварима сасвим задовољни. Заиста осведочени смо, да су споменуте ствари од Вас уз тако јестину цену набављене, да се код других фирма то није могло набавити. — Стога Вашу честиту фирму, свим црквеним општинама најтоплије препоручамо.

У Новом Саду дне 6. (16. марта) 1901.

Емилијан Губаш   Емилијан Коцаков

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. К. 89 из 1901.

18 3—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на место систем. парохијског помоћника у Срп. Св. Петру, с платом 1V. разреда. — Рок стечају истиче 8. (21.) априла 1901. године.

Из седнице епар. конзисторије, држане у Темишвару 20. фебр. (5. марта) 1901. године.

Никанор
епископ

Бр. 65/901.

22 1—3

СТЕЧАЈ.

На место срп. нар. вероисп. учитеља у Немету пошта Gyertyámos (Горонтал) са следећим беривима, 1., у име плате 600 круна; 2., у име депутата (24 кибли жита, рачунајући у 20 метара 12 К и 12 кибли кукуруза рачунајући у 5 м. по 8 К) 160 К, све месечно у напред; 3., из задужбине Стевана пл. Дамаскина, којем рукује вис. кр. уг. мин. наст. и цркв. дела и које може само изабрани учитељ уживати, годишње по 100—120 к. 4., 8 метери дрва за учитељски огрев, 5., у име држања пофторне школе 2 ланца ораће земље, на које има све трошкове учитељ сносити. 6., прописан стан са баштом, 7., петогодишњи доплатак од 100 К годишње.

Дужности и квалификација прописана; рок стечаја шест недеља после првог уврштења.

Из седнице м. шк. одбора у Немету држане 8. (21.) марта 1901. год.

Сима Радулов.
председник

М. Ш. О. Бр. 9. 1901.

4—6 15.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај за учитељицу при ново-отвореној трећој школи у Бач-Кули. —

С овим стечајем скопчана су следећа берива: у име редовне плате 680 круна годишње; 80 круна у име огрева; 12 круна за паушал; 10 круна за кречење стана, и напoкoн 120 круна у име стана, на које изабрата, да у случају општина стан у нарави сазида, губи право. — Дакле, укупно свега 902 круне, које ће имати месечно у напред из Cultus благајне ове општине примати. —

Изабрата ће обучавати онај разред или разреде, који јој школ. одбор додели.

Осим означених дужности у Школ. Уредби од 1872. год. дужна ће иста бити са свом женском школ. децом од II-ог до VI. раз. како ручни женски рад тако и наук о кућарству обдржавати двапут недељно. —

Општина жели, да се свака кандидаткиња лично прикаже. —

Рок стечају истиче закључно 1. априла 1901. г.

Из седнице месног Школ. Одбора, држане у Бач-Кули 15. фебруара 1901. године. —

Петар Окановић
перовођа.

Јоца Богоевац
школ. председник.

СТЕЧАЈ

17 3—3

На учитељско место у Ђали са платом у готовом новцу 800, круна, у име паушала, 10 Кр. два ланца добре ораће земље, на коју је дужан све терете сносити, огрев у слами за своју упо-

требу колико је нужно, стан у натури од две собе, шпајз, комора, штала и друге стаје, при стану башча од 400⁰ и од погребца 1 К. ако позван буде.

Дужности су прописане шк. уредбом 1872 г., а с тима држање једне певнице и обучавање ученика у црквеном појању.

Школ. Одбор има доделити разреде за обучавање.

Рок овог стечаја траје шест недеља од првог уврштења.

Биљеговане молбенице са документима подносе се председништву школског одбора.

Из седнице школ. одбора држане у Ђали 8. фебруара 1901.

Петар Маринковић
парох и председ. шк. одбора.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 20 3—3

Српско православна црквена општина у Сусеку одржаће 22. марта (4. априла) тек. год. дражбу за унутрашњу оправку св. храма.

Прорачунска свота износи 7.092 круне од које своте имаде сваки дражбеник 10% као кауцију уз писмену и усмену понуду приложити.

Уз то се примећује да ће се за исти рад само оспособљени мајстори стручњаци примити.

Општина задржава себи права коме ће се посао издати.

Сваки дражбеник који жели посао узети може се обратити код потписаног председника и пре дражбе предрачун видети.

Срета Малешевић   Михаил Шарковић
перовођа.   председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

искључиво свештеничког одеа кројач

Дунавска ул. бр. 20. НОВИ САД Дунавска ул. бр. 20.

Узимам особиту част, впреч. господи свештеницима правосл. српским, до знања ставити и препоручити им своју радњу и израду сваковрених хаљина свештеничких по нај укуснијем кроју, и добром шаву, а такођер снабдео сам се добрим и правим штофовима: дубла, камгарна, алапина и листера. — Израђујем још камилавке од чохе и кадифе од којих имам увек у приправно-

сти зготовљених. — Нарочито наглашујем овде, да израђујем све ствари много јефтиније, него тек што би се исте израдиле примљене од посредника. Још ми је напоменути, да нисам никога опуномоћио да прима у моје име послове за моју радњу, као и то да сам послове и наруџбине непосредно примам од пошт. муштерија.

19 3—7

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Хлебарска улица бр. 19. I. спрат.

Препоручује најучтивije своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за солидну израду као и за умерене цене јамчим. Примера ради наводим овде поједине артикле и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде црне од 25—70 фор. — ЦРКВЕНИХ БАРАЈАКА од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — ЦРКВЕНО НЕБО од фор. 90, до 200 фор. а са чистим златом извезено на најфајнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ од фор. 12, 15, 18, 28 до 30 фор. и т. д. — ЦРКВЕНИХ РИПИДА од фор. 10, 14, 17, 20 фор. и т. д. — ЦРКВЕНИХ НАНДИЛА од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израћене.

— Даже част ми је препоручити преч. г. свештеницима шешира, камилавки, ћеленуша и појасева. — На захтевање п. н. муштерији шаљем бесплатно и франко нацрте, мустре и прорачуне. 90 22—28

ЗВОНЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА АНТОНА НОВОТНИЈА У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Дале препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

7—ex 1901.

Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миланарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миланарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом тађаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.